

Läs- och skrivinlärning på lågstadiet

En undersökning om förutsättningarna för läs- och skrivundervisningen i grundskolans årskurser 1-3

Läs- och skrivinlärning på lågstadiet

En undersökning om förutsättningarna för läs- och skrivundervisningen i grundskolans årskurser 1-3

Innehåll

Sammanfattning och förslag	5
Inledning	9
Resultatredovisning	11
<i>Klasstorlekar</i>	11
<i>Indelning i mindre elevgrupper</i>	12
<i>Andra viktiga förutsättningar för undervisningen</i>	13
<i>Utbildning i läs- och skrivinlärning</i>	17
<i>Tiden som viktig faktor</i>	18
<i>Läxor i läs- och skrivinlärning</i>	24
<i>Könsaspekter</i>	25
Referenser	27

Sammanfattning och förslag

Lärarnas Riksförbund har via webbenkät frågat 800 lärare på lågstadiet som undervisar i ämnet svenska om förutsättningarna för undervisningen i momentet läs- och skrivinlärning.

Ett generellt mönster i enkätsvaren är att förutsättningarna att bedriva undervisning i läs- och skrivinlärning varierar stort mellan skolorna. Detta är i sig inte överraskande, utan bekräftar den bild av ett skolsystem med bristande likvärdighet som både nationella och internationella undersökningar tidigare visat.

- **Klasstorlekar**

Undersökningen visar att klasstorlekarna i lågstadiet varierar, från helklasser om 11-15 elever till helklasser om fler än 35 elever. Den vanligast förekommande helklassen består dock av 21-25 elever. Möjligheten för lärarna att dela in sina klasser i mindre undervisningsgrupper för läs- och skrivinlärning varierar också, men de flesta lärare, 80 procent av dem som svarat på enkäten, säger att de har denna möjlighet.

Lärarnas Riksförbund anser att det krävs åtgärder för att reglera klasstorlekarna i lågstadiet, i syfte att effektiv undervisning i läs- och skrivinlärning ska kunna bedrivas. Sedan kommunerna fick ansvaret för skolan har de tidigare maxtalen för hur stora undervisningsgrupperna/klasserna fick vara tagits bort. Det finns anledning att se över möjligheten att begränsa klasserna till maximalt 25 elever, då detta tidigare fungerat utmärkt ur pedagogisk synvinkel.

Därutöver behövs möjligheten till halvklassindelning stärkas, trots att situationen där ser relativt bra ut. Det viktiga är att undervisningen bedrivs av lärare som är utbildade i just läs- och skrivinlärning.

- **Extra stöd och speciallärare**

38 procent av lärarna i denna undersökning anser att elever som har behov av särskilt stöd i undervisningen har dåliga möjligheter att få detta tillgodosett. Detta är kanske den mest alarmerande siffran i rapporten. 43 procent av lärarna som svarat anser att tillgången till speciallärare och specialpedagoger är mycket dålig eller dålig. Endast 29 procent, inte ens en tredjedel av lärarna, svarar att tillgången är bra eller mycket bra.

Elever som inte knäcker läskoden på ett tidigt stadium måste omedelbart få extra och specialiserad hjälp, då bristande läsfärdighet och skrivförmåga drabbar prestationerna i alla ämnen. Under 20 års tid utbildades inga speciallärare vid de svenska högskolorna. Regeringens beslut att återinföra speciallärarutbildningen var därför mycket klokt. Däremot räcker inte ens den senast föreslagna utökningen av platser för att ta igen 20 års försummelser. Förbundet anser att fler speciallärare behöver utbildas, merparten av dessa med inriktning mot läs- och skrivinlärning och matematik i lågstadiet.

- **Lärarytbildningen**

Enkäten visar att var fjärde lärare upplever att de har otillräcklig formell utbildning i läs- och skrivinlärning, trots genomgången lärarytbildning. Detta är oroväckande då rätt utbildade lärare är en av de viktigaste framgångsfaktorerna i undervisningen. De lärare som i dag bedriver undervisning har genomgått olika lärarytbildningar, där den senaste på ett mycket olyckligt sätt negligerade kunskaper i läs- och skrivinlärning. Det var därför bra att en ny lärarytbildningsreform sjösattes 2011. Undersökningen visar att de lärare som anser sig ha tillräckligt med formell utbildning kan disponera undervisningstiden på ett bättre sätt än de som inte anser sig ha tillräckligt med utbildning. Undervisningen blir helt enkelt effektivare.

Lärarnas Riksförbund anser att de stora brister som fanns i den tidigare lärarytbildningen måste åtgärdas, vilket innebär att de lärare som i dag undervisar på lågstadiet med bristande kompetens i

läs- och skrivinlärning måste få riktade fortbildningsmöjligheter för detta. Då lärarutbildningen är ett statligt ansvarsområde är det rimligt att staten till fullo tar ansvar för denna fortbildning.

- **Den nationella timplanen**

I dag finns en nationell timplan som fastställer ett minsta antal timmar per ämne för grundskolans nio årskurser. Detta gör att det är svårt att dels fördela tiden på ett rimligt sätt för de olika stadierna, dels att det är näst intill omöjligt att utvärdera att varje elev har fått minst sin garanterade undervisningstid i varje ämne. 83 procent av lågstadielärarna i undersökningen vill se fasta timplaner i ämnet svenska för de respektive stadierna.

Lärarnas Riksförbund har sedan länge krävt att den nationella timplanen för grundskolan ska göras om. Då grundskolans kursplaner är stadiindelade är det också rimligt att den reglerade undervisningstiden för eleverna är det. Följaktligen bör stadiindelade timplaner utredas och införas. Undersökningen visar att olika så kallade schemabrytande aktiviteter (exempelvis studie- och temadagar) hindrar undervisningen i skolan. Förbundets åsikt är att dessa aktiviteter måste ges en sekundär betydelse i skolan, då ordinarie undervisning är den verksamhet som ska stå i centrum.

- **Utvärdering och uppföljning**

Över hälften av lärarna i undersökningen, 52 procent, hävdar att undervisningstid och mål för årskurs 3 inte utvärderas i förhållande till varandra.

Förbundet anser att detta är ett mycket allvarligt problem. Skolans mål och den tilldelade undervisningstiden måste hänga ihop, både när det gäller planering, undervisning och utvärdering. Stadiindelade timplaner är ett steg på vägen för att förbättra detta, men det viktiga är att lärarna får förbättrade möjligheter att se till att elever i behov av stöd får detta tillgodosett redan från årskurs 1. Väl framme vid sista terminen i årskurs 3 kan det vara för sent.

Rektors roll i utvärderingsarbetet är redan tydligt framskriven i skolans styrdokument. Rektorer måste i ökad utsträckning ta på sig den ålagda rollen att vara pedagogiska ledare för att utvärdering och i förlängningen skolresultaten ska förbättras. För detta krävs att rektor både har pedagogisk utbildning för, och erfarenhet av, den verksamhet han eller hon är satt att leda.

Inledning

Enligt de senaste årens internationella undersökningar har svenska grundskoleelevers läsförmåga försämrats. Tendensen är tydligt nedåtgående, även om svenska elever fortfarande presterar över genomsnittet, jämfört med övriga OECD-länder. I PIRLS-undersökningen från 2011 konstateras att läsförmågan bland svenska elever i årskurs 4 gradvis försämrats och att Sverige är ett av de fåtal länder i undersökningen som faktiskt försämrat resultaten över tid. Resultaten i de internationella undersökningarna bekräftas också av Skolverkets nationella mätningar.

Den nämnda PIRLS-undersökningen från 2011, som ännu är den senaste stora mätningen av läsförmåga, visar att allt färre svenska elever presterar på den avancerade nivån och att allt fler i stället återfinns på de medelgoda och elementära nivåerna. Detta, i kombination med att kunskapsklyftorna ökar i den svenska skolan, är att beteckna som en mycket allvarlig utveckling.

Försämrad läsförmåga är inte bara illa i sig – den utgör dessutom ett konkret hinder för måluppfyllelse i skolans samtliga ämnen. För att exempelvis kunna lösa ett matematiskt problem måste man kunna läsa och förstå själva frågeställningen. Inom den svenska delen av PISA-studien, som testar läsförmåga bland elever i årskurs 9, har man följaktligen konstaterat att en stor del av resultatskillnaderna i de provavsnitt som berör matematik och de naturvetenskapliga ämnena, beror på skillnader i elevernas läsförmåga. Det är därför viktigt att den så kallade läskoden knäcks tidigt i skolan och att läsförståelsen därefter stärks. De elever som visar svårigheter med att lära sig att läsa och skriva måste få snabba extrainsatser av speciallärare som är kunniga inom just området läs- och skrivinlärning.

Bakgrundsfaktorer såsom kön, föräldrars utbildning och utländsk bakgrund bidrar till förklaringen av att elever generellt presterar olika, så även inom läs- och skrivinlärningen. Resurser och lärarkompetens spelar

också stor roll. Undervisningsmetoder och hur förutsättningarna för undervisningen ser ut varierar och påverkar elevprestationerna. Till detta kan nämnas att Skolverkets olika utvärderingar de senaste åren visar att undervisningsformen *eget arbete* ökat på bekostnad av strukturerad lärarledd undervisning, något som inverkar negativt på elevresultaten.

Föreliggande undersökning kommer inte att titta på samtliga ovan nämnda faktorer, vare sig i form av forskningsgenomgång eller hur det ser ut i den praktiska verkligheten i skolorna. Undersökningen belyser i stället lärarnas syn på undervisningens förutsättningar, som exempelvis undervisningstid, gruppstorlekar, särskilt stöd för elever med behov av detta, tillgång på specialpedagoger med mera. Detta är faktorer som skolledning och politiker har möjlighet att påverka.

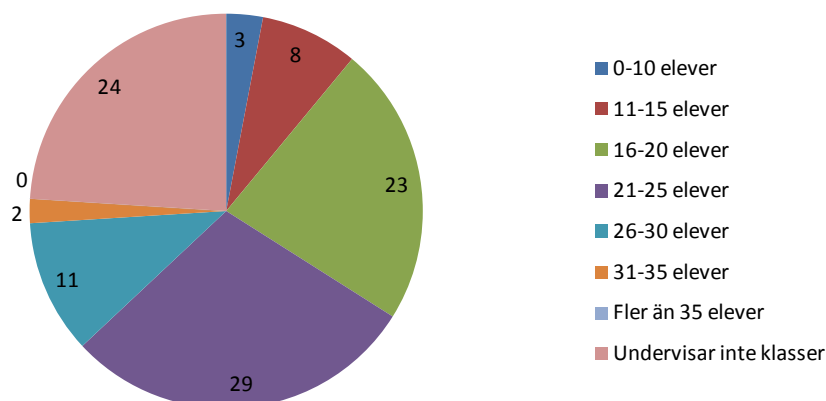
Resultatredovisning

Lärarnas Riksförbund har skickat ut en enkät via webben till medlemmar som arbetar på grundskolans lågstadium. Ett kriterium för att svara på enkäten är att man måste undervisa i årskurserna 1-3 i ämnet svenska. Sammanlagt 800 medlemmar har svarat på enkäten.

Klasstorlekar

Hur många elever går det i den klass du undervisar (om flera klasser, välj den klass du senast hade lektion med). Ange antal för helklass. Redovisning i procent.

Diagram 1.

Det är viktigt att undervisningsgrupperna är av rimlig storlek för att läs- och skrivinlärningen ska fungera optimalt. Forskning visar att det är särskilt gynnsamt med mindre undervisningsgrupper i de första skolåren när baskunskaperna ska falla på plats, jämfört med senare i skolsystemet.

Cirkeldiagrammet ovan visar att klasstorleken skiljer sig åt i stor utsträckning. Vissa skillnader kan vara motiverade beroende på elevsammansättning och i vissa fall skolstorlek.

Det är sällan det handlar om klasser som är under tio eller över 30 elever. Men däremellan är variationen stor. Noteras bör att lärarna har

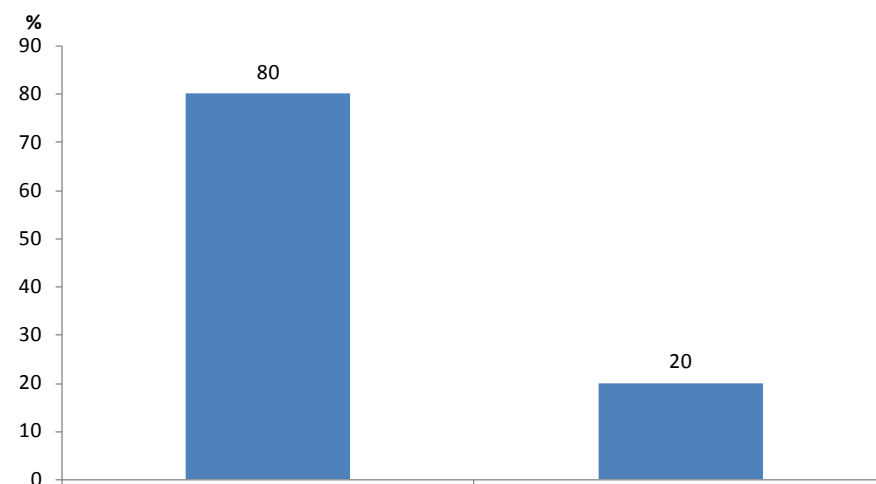
svarat på hur stora grupperna är i helklass. Det innebär mycket stora skillnader i förutsättningarna för undervisning om läraren har en helklass om 11-15 elever eller 26-30 elever. De vanligaste intervallen är helklasser på mellan 16-20 och 21-25 elever.

En del lärare i undersökningen undervisar inte klasser, av olika anledningar. Det gäller främst de lärare som är speciallärare eller specialpedagoger. Dessa återfinns inte i cirkeldiagrammet ovan.

Indelning i mindre elevgrupper

Diagram 2.

Har du möjlighet att dela klassen för gruppundervisning i någon form när det gäller läs- och skrivinlärning?

Med tanke på vad forskningen säger om vikten av mindre undervisningsgrupper/klasser i de tidigare åren är det relevant att ta reda på hur förutsättningarna ser ut att dela av en helklass i någon typ av mindre undervisningsgrupper (ofta handlar det om halvklass).

Halvklassindelning och mindre undervisningsgrupper innebär behov av fler lärare. Det finns i skolvardagen olika praktiska möjligheter att lösa detta, bland annat genom hjälp och stöd av speciallärare eller specialpedagoger och genom hjälp av fritidshemmets organisering, där en halvklass har fritidsverksamhet medan den andra halvan har undervisning.

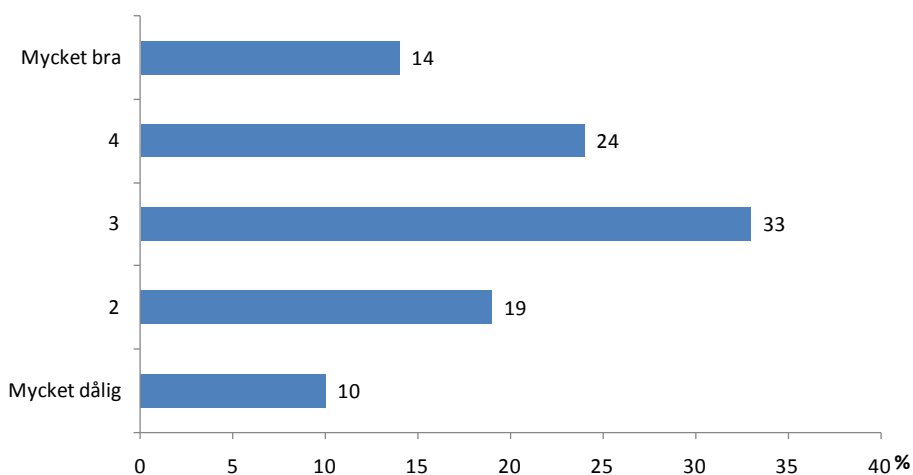
En stor majoritet av lärarna svarar att de har möjlighet att dela in i mindre grupper, medan en femtedel svarar att detta inte kan ske.

Om man korskör frågan om klasstorlek med denna fråga framgår det att lärarna i ungefär lika stor utsträckning har möjlighet att dela in klassen i mindre undervisningsgrupper, oavsett om man har klasser om 16-20 elever eller klasser med 26-30 elever. Trots att underlaget för korskörningar i denna undersökning är begränsat är detta ändå tydligt i materialet.

Andra viktiga förutsättningar för undervisningen

Vad anser du om följande förutsättningar på din skola, utifrån aspekten att alla elever ska lära sig att läsa och skriva i lågstadiet (Siffran 1 betyder mycket dålig och siffran 5 betyder mycket bra).
Undervisningsgruppernas storlek?

Diagram 3a.

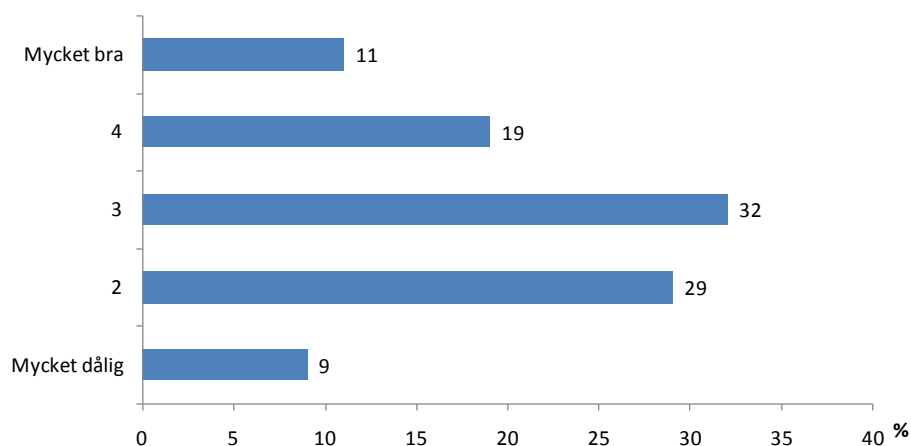

Lärarna har fått svara på ett antal generella frågor som rör förutsättningarna för undervisningen i läs- och skrivinlärning. Den första rör det som nyss avhandlats, nämligen undervisningsgruppernas storlek, med den skillnaden att här har lärarna fått ta ställning till vad de anser om gruppstorlekarna.

29 procent av lärarna har svarat något av alternativen på den negativa sidan av den femgradiga skalan, alltså att gruppstorlekarna inte är bra med tanke på att alla elever ska lära sig läsa och skriva på lågstadiet.

38 procent svarar att de i någon utsträckning är tillfredsställda med gruppstorlekarna, medan en tredjedel av lärarna i denna undersökning, 33 procent, svarar mellanalternativet på skalan – det kunde vara värre, men också bättre, enligt en fri tolkning av detta alternativ.

Diagram 3b. Möjligheter för elever i behov av stöd att få detta?

Ett av flera kritikområden som brukar lyftas fram i Skolinspektionens granskningar är brister när det gäller elevers rätt till olika former av särskilt stöd. I en sammanfattande rapport från inspektionens granskningar av landets grundskolor under 2012 beskriver myndigheten omfattande brister i många skolors arbete med att ge särskilt stöd till de elever som är i behov av detta.

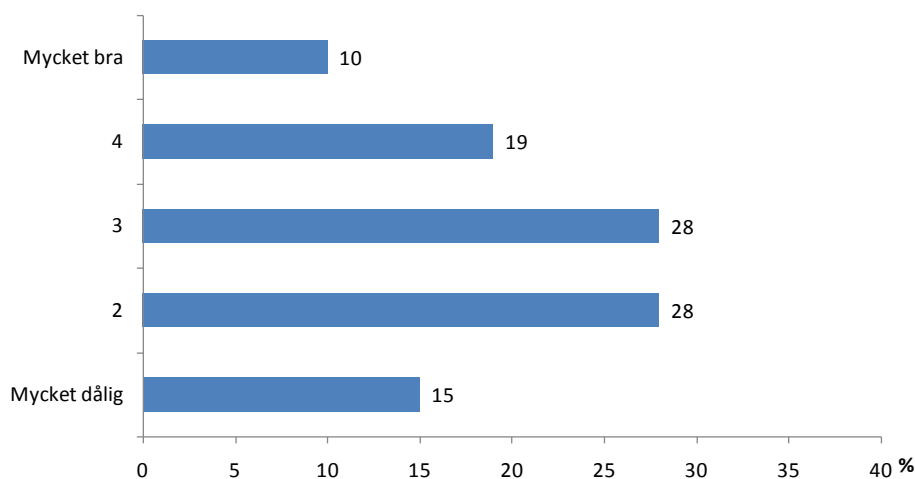
38 procent av lärarna i denna undersökning anser att elever som har behov av särskilt stöd i undervisningen har dåliga möjligheter att få detta. 32 procent intar mellanalternativet, alltså siffran 3 på den femgradiga skalan. 30 procent svarar att möjligheterna är bra eller mycket bra.

Vi ser att lärarna fördelar sig relativt jämnt över de positiva, neutrala och mer negativa alternativen, cirka en tredjedel i vardera lägre, dock med en något större andel i det negativa alternativet. Det visar, återigen, att förutsättningarna skiljer sig mycket åt beroende på vilken skola lärarna arbetar. Skillnaderna kan bero på många saker, exempelvis resursfördelning, elevsammansättning, bristande rutiner, etcetera. De exakta orsakerna framgår inte i denna undersökning.

En annan faktor som kan bidra till att förklara skillnaderna är brist på personal, alltså speciallärare och specialpedagoger. Detta berörs i nästa diagram.

Tillgång på speciallärare och specialpedagoger?

Diagram 3c.

För att behovet av särskilt stöd ska kunna tillgodoses behövs utbildade speciallärare och specialpedagoger.

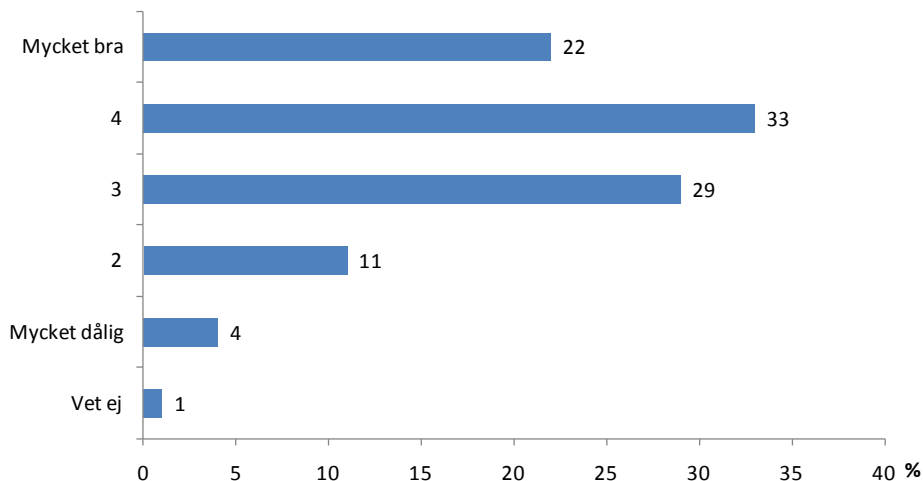
Det visar sig att hela 43 procent av lärarna som svarat på enkäten anser att tillgången till speciallärare och specialpedagoger är mycket dålig eller dålig. Endast 29 procent, inte ens en tredjedel av lärarna, svarar att tillgången är bra eller mycket bra.

Att tillgången till speciallärare och specialpedagoger är så dålig i lågstadiet, där grunden för framtida skolgång läggs, är mycket allvarligt. Det är svårt för den ordinarie läraren att bedriva undervisning i läs- och skrivinlärning om en eller flera elever är i behov av särskilt stöd och inte får detta, trots krav på individualisering.

Det framgår av materialet att de lärare som svarat någon av siffrorna 1 och 2 i ovanstående diagram till övervägande del också svarat någon av dessa siffror i föregående diagram, det som handlade om möjligheten att få särskilt stöd till de elever som är i behov av det. Detsamma gäller för de lärare som angivit någon av siffrorna 4 och 5. De lärare som anser att elever i stort får det extrastöd de behöver svarar att tillgången på speciallärare/specialpedagoger i någon utsträckning är god.

Diagram 3d.

Samarbetet med andra lärare?

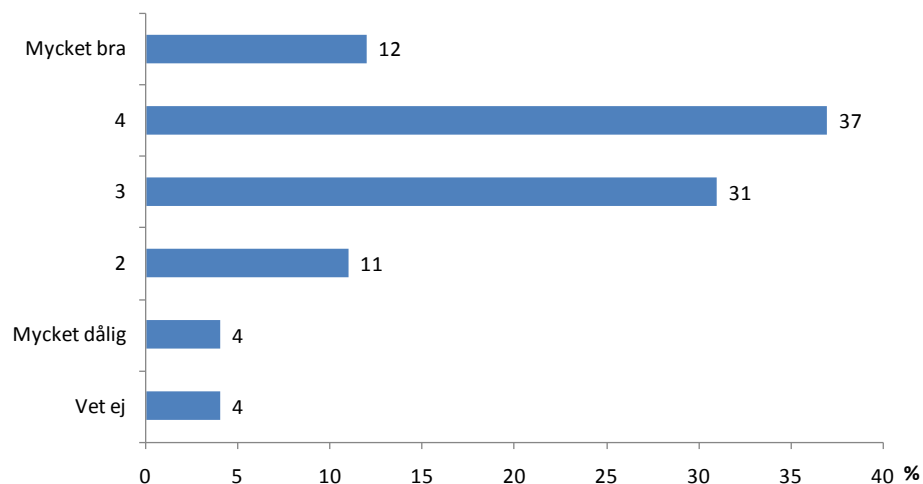
Det kollegiala samarbetet är viktigt för att undervisningen i sin helhet ska fungera gentemot den enskilde eleven. Det gäller samarbetet mellan lärare och andra personalkategorier, men framför allt samarbetet lärarna emellan.

Diagrammet ovan visar att samarbetet över lag tycks fungera bra. Endast 15 procent av lärarna uttrycker missnöje.

Motsvarande siffra i Lärarnas Riksförbunds arbetsmiljöundersökning från 2011, där lärare för både grund- och gymnasieskola ingår, är tio procent, det vill säga att 90 procent anser att samarbetet med kollegorna fungerar relativt bra.

Diagram 3e.

Kvaliteten på läromedel?

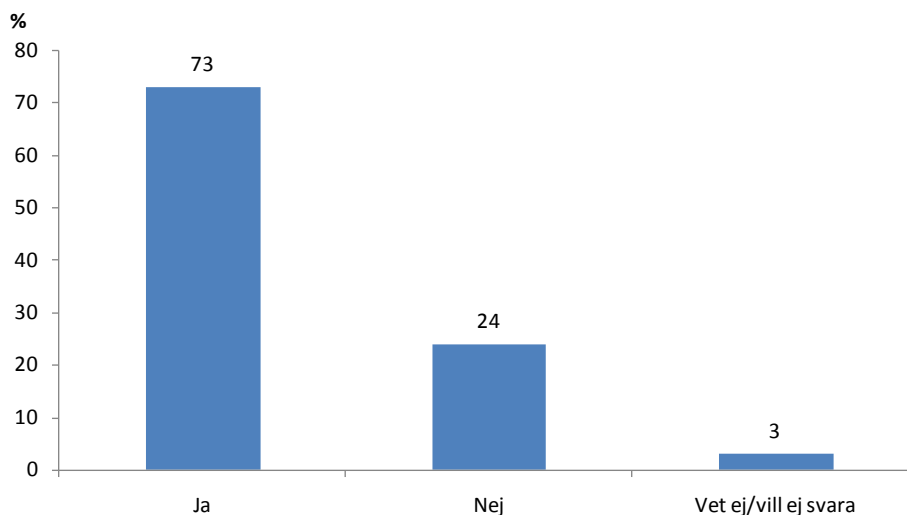
Även här uttrycker sig lärarna i stor utsträckning positivt, alltså att de är nöjda med kvaliteten på läromedlen. Endast 15 procent av lärarna som svarat på enkäten anser att kvaliteten inte är tillfredsställande.

En undersökning från Lärarnas Riksförbund 2012 ("Makten över läromedlen") visar att lärare i grundskolans tidiga årskurser är de som i minst utsträckning har möjlighet att påverka val av läromedel. Störst möjlighet har lärare i gymnasieskolan som är organiserade i ämneslärarlag.

Utbildning i läs- och skrivinlärning

Upplever du att du har tillräcklig utbildning i läs- och skrivinlärning?

Diagram 4.

Forskning visar att lärares utbildning är av avgörande betydelse för elevernas resultat. I denna undersökning har lärarna själva fått skatta om de anser att de har tillräckligt med utbildning i just läs- och skrivinlärning, som endast utgör en del i deras lärarutbildning.

Det visar sig att var fjärde lärare anser att de inte har tillräcklig utbildning i detta moment. Det är en stor andel lärare som följaktligen både bör få tillgång till kompetensutveckling och själva ta tag i sin situation för att stärka kunskaperna i detta bärande moment. Tillräckligt med

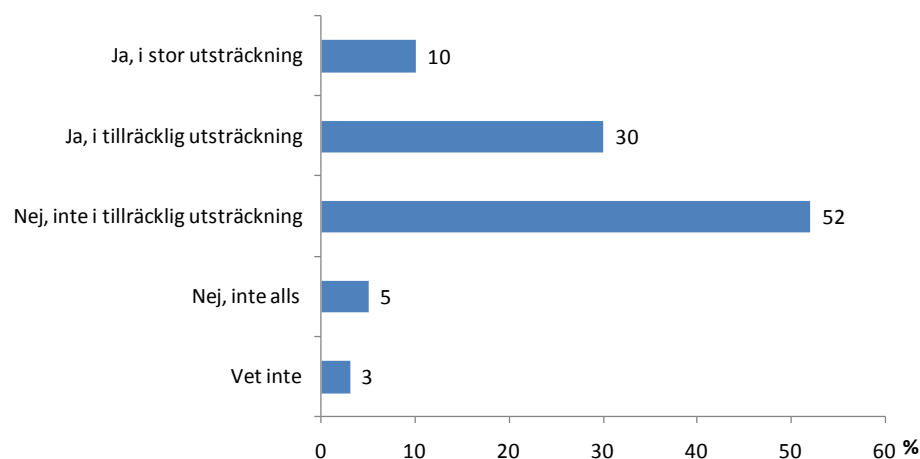
formell utbildning är en av de i särklass viktigaste förutsättningarna för att undervisningen i läs- och skrivinlärning ska bli framgångsrik för alla elever. Därtill kommer givetvis lärarens erfarenhet av undervisning.

Läraryt utbildningarna har varierat i utformning under årens gång, från den specialiserade klassläraryt utbildningen, via 1-7-lärarna till den utbildning som föranledde reformen 2009. Det rör sig alltså om minst tre olika läraryt utbildningar för de lärare som i dag är yrkesverksamma i den svenska skolan.

Tiden som viktig faktor

Diagram 5a.

Anser du att du får tillräckligt med tid med dina elever för att träna grundläggande läs- och skrivinlärning?

Tid är en viktig faktor för elevernas framgång i läs- och skrivinlärning, då det är en mödosam process som kräver en hel del tålamod. Det gäller för i stort sett alla elever, oavsett prestationsgrad.

En majoritet av de svarande lärarna, 57 procent (52 + 5 procent), svarar att de inte får tillräckligt med undervisningstid till läs- och skrivinlärning. 40 procent svarar det motsatta, att tiden räcker till. Med tanke på hur stora skillnaderna är innebär det att framförallt svaga elever riskerar att komma i kläm när inte tiden räcker till.

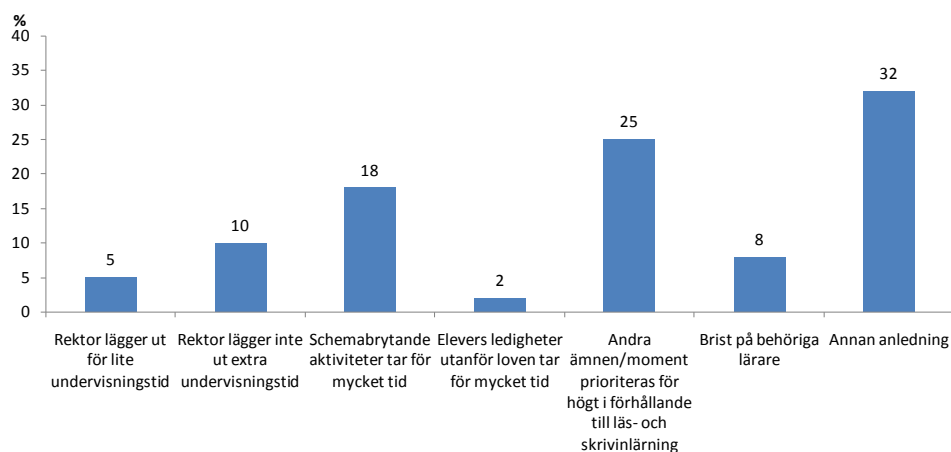
Om man jämför och korskör resultaten i ovanstående diagram med det diagram som handlade om undervisningsgruppernas storlek, så framgår det att ju mer nöjd man är med undervisningsgruppernas storlek, desto mer sannolikt är det att man också anser att tiden för att träna grundläggande läs- och skrivinläring räcker till.

Enligt föreliggande material spelar undervisningsgruppens storlek roll för hur den tilldelade tiden, som givetvis kan variera, räcker till. Observera att undervisningsgruppens storlek inte är detsamma som klasstorlek.

Det finns också en tendens i datamaterialet att de lärare som svarar att de anser sig ha tillräckligt med formell utbildning i läs- och skrivinläring i större utsträckning finner att tiden räcker till, jämfört med de lärare (24 procent av lärarna i denna undersökning) som svarat att de inte anser sig ha tillräckligt med formell utbildning i detta moment.

Följdfråga: Om inte i tillräcklig utsträckning, vilken är den främsta anledningen till att du inte får tillräckligt med tid för att träna grundläggande läs- och skrivinläring med dina elever?

Diagram 5b.

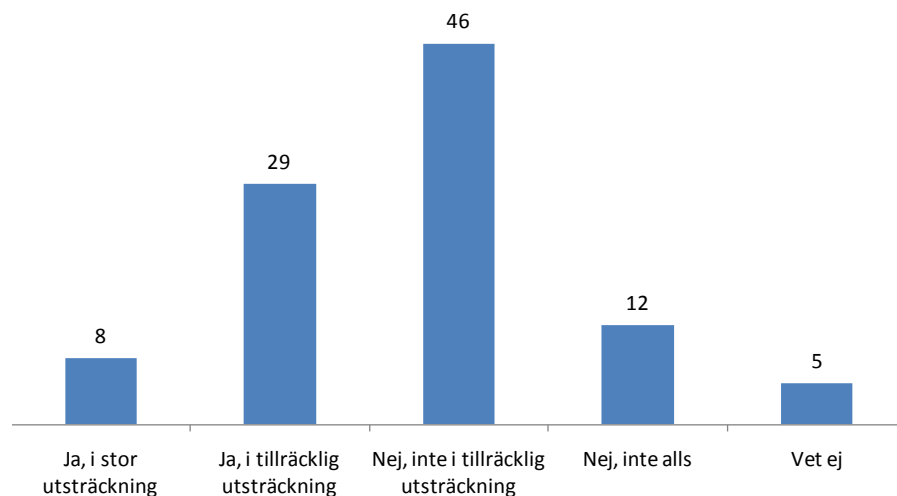
De lärare som svarade att de inte fick tillräckligt med tid att träna läs- och skrivinläring med sina elever, fick svara på en följdfråga om varför de upplevde detta. Ett antal låsta alternativ kunde väljas, men även ett öppet alternativ, om något av de andra inte passade.

Av de låsta alternativen syns en viss spridning. Var fjärde lärare har svarat att andra ämnen eller moment prioriteras i för hög utsträckning i förhållande till läs- och skrivinläringen.

Även schemabrytande aktiviteter upplevs som ett problem i förhållande till undervisningen i läs- och skrivinläringen. Det kan handla om studiedagar, temaarbete, studiebesök och mycket annat som bryter den ordinarie dagen eller schemat.

I de öppna svaren (annan anledning) anger en stor majoritet av de svarande lärarna antingen för stora undervisningsgrupper och/eller brist på speciallärare som problem. Det är alltså tidigare svar som återkommer på ett tydligt sätt även under denna fråga.

Diagram 5c. Anser du att du har möjlighet att utöka undervisningstiden i läs- och skrivinläring om behov av detta skulle finnas?

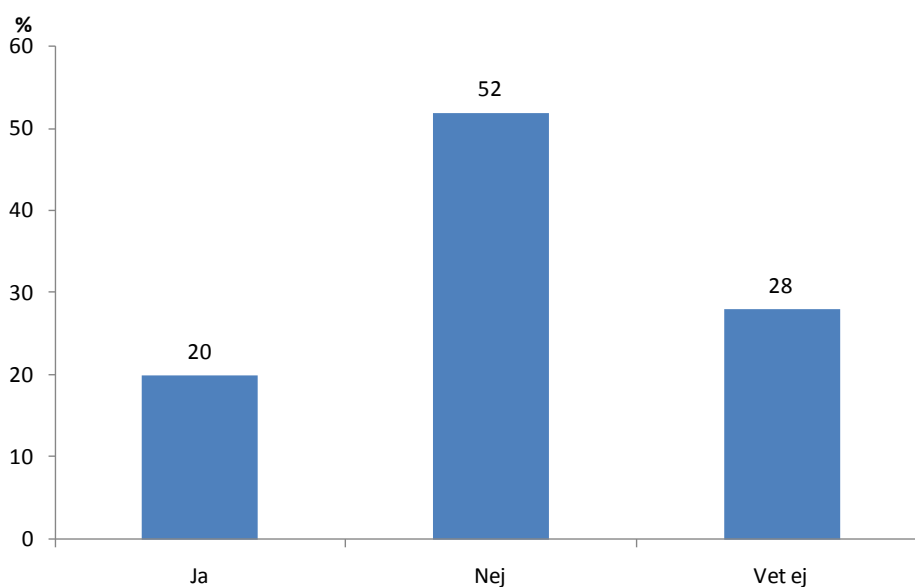
En majoritet av de svarande lärarna, 58 procent, anser inte att de har möjlighet att utöka undervisningstiden i tillräcklig utsträckning eller inte alls. 37 procent anser att de har möjlighet att göra detta.

Att variationerna i svaren är stora visar återigen på de olika förutsättningar som råder på olika skolor. Det kan röra sig om allt ifrån olikheter i ekonomiska förutsättningar till olika sätt att organisera undervisningen.

En framgångsfaktor i undervisningen är att lärarna känner att de själva har möjlighet att tillsammans med eleven/eleverna lägga upp undervisningen. En viktig aspekt i detta är tiden för undervisning.

Utvärderas undervisningstiden i lågstadiet vid din skola i ämnet svenska i förhållande till målen för årskurs 3?

Diagram 5d.

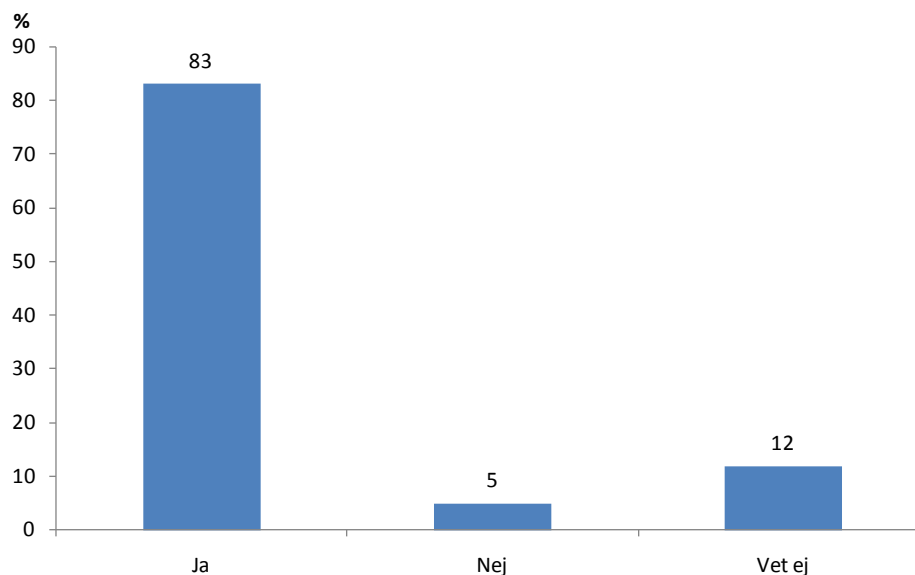

Resultaten i ovanstående diagram måste betecknas som nedslående. En så stor andel som över hälften av lärarna i undersökningen, 52 procent, hävdar att undervisningstid och mål för årskurs 3 inte utvärderas i förhållande till varandra. 28 procent säger att de inte vet, vilket också är illavarslande. Om undervisningstiden och undervisningsmålen hade utvärderats i förhållande till varandra borde rimligtvis den undervisande läraren känna till detta.

Att en bredare analys av den bristande måluppfyllelsen i svensk skola är ett problem vittnar utvärderingar från både Skolverket och Skolinspektionen om. Ett av de vanligaste kritikområdena i Skolinspektionens granskningar rör brister i det systematiska kvalitetsarbetet. Där ingår utvärdering av undervisningstiden. Av den anledningen är lärarnas svar i denna undersökning inte förvånande.

Diagram 5e.

I dag omfattar den nationella timplanen 1490 timmar i svenska som får fördelas över de nio årskurserna. Anser du att timplanen i svenska bör stadieindelas så att eleverna i lågstadiet får ett garanterat antal undervisningstimmar?

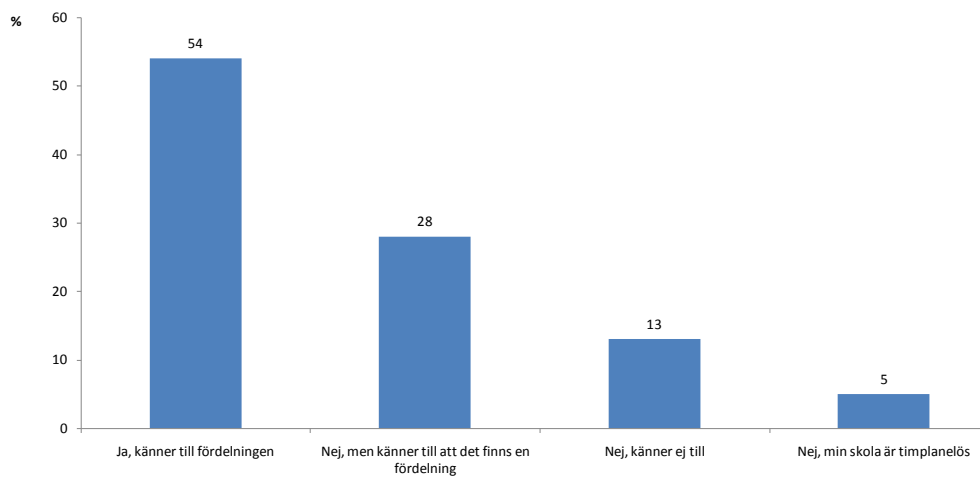
Med tanke på hur lärarna svarat hittills i undersökningen är det inte överraskande att en så stor majoritet, 83 procent, vill se fasta timplaner i ämnet svenska för de respektive stadierna i grundskolan.

När Lärarnas Riksförbund ställde en liknande fråga till lärare på högstadiet som undervisade i matematik i en undersökning från 2012, svarade även där en majoritet till förmån för fasta stadieindelade timplaner, då i matematik.

Det växer alltmer fram en problembild kring undervisningstiden i svensk grundskola. Det verkar som att undervisningstiden inte räknas som den viktiga faktor för skolframgång som den faktiskt är. Den utvärderas alltför sällan i förhållande till målen och lärarna uppfattar inte den nationella timplanen som ett tillräckligt tydligt styrinstrument.

Känner du till hur undervisningstiden i svenska enligt den nationella timplanen är fördelad över samtliga årskurser som din skola omfattar?

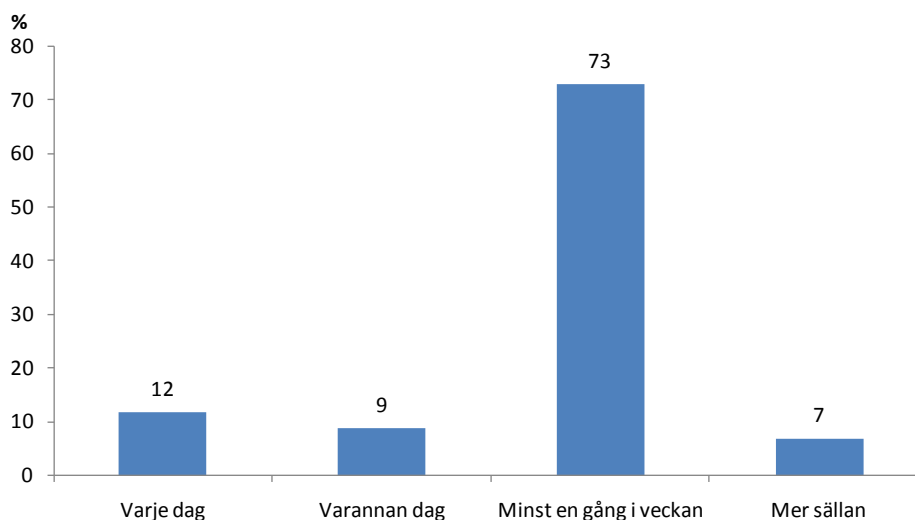
Diagram 5f.

En mycket stor andel av lärarna i denna undersökning känner till att det finns en fördelning i ämnet svenska enligt den nationella timplanen på den skola där de arbetar. Detta är mycket positivt. Det vittnar om att timplanen trots allt finns med vid planering av undervisningstiden.

Läxor i läs- och skrivinlärning

Diagram 6. Hur ofta får dina elever en hemuppgift avsedd att förbättra läs- och skrivinlärningen?

Enligt lärarsvaren verkar det som att de flesta lärarna ger en hemuppgift inom ramen för läs- och skrivinlärning minst en gång i veckan. Relativt få ger en uppgift varje eller varannan dag.

Det råder givetvis olika uppfattningar om hemuppgifters roll i det pedagogiska arbetet. Forskning visar att det är hemuppgiftens art och utformning som spelar roll. Vad som är en rimlig mängd hemuppgifter måste avgöras av läraren, beroende på undervisningen i övrigt, elevernas möjligheter att få stöd hemma etcetera.

Forskaren Hatties internationella metastudie över vad som påverkar elevresultaten i skolan visar att hemläxor har en låg men positiv effekt. Lägst effekt har läxor i lågstadiet och den högsta effekten återfinns i gymnasieskolan. Detta under förutsättning att läxan är rätt utformad. Skolverket formulerar på sin hemsida att läxor generellt har låg effekt, med anledning av Hatties studie.

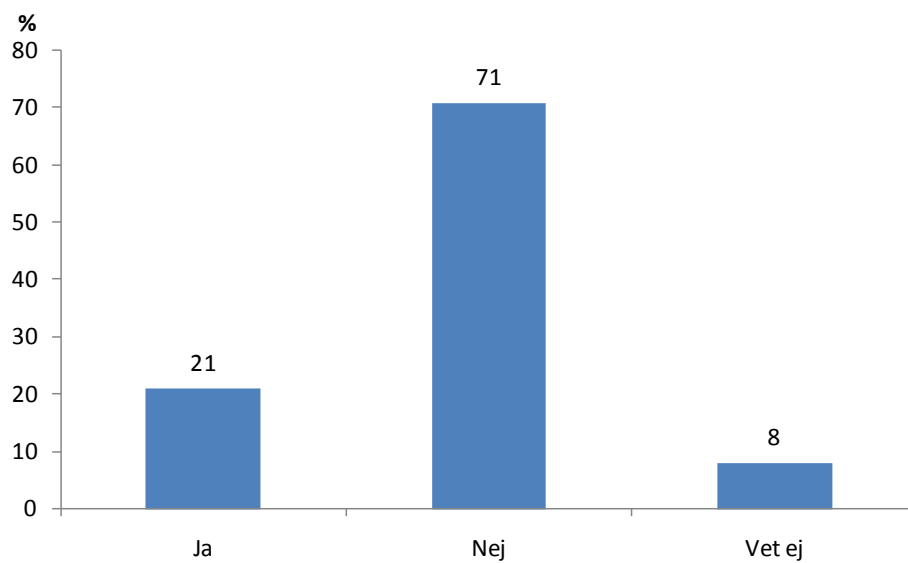
Vid en analys av resultaten framgår att huruvida man som lärare anser att man har tillräckligt med tid för grundläggande läs- och skrivinlär-

ning eller inte, inte tycks spela någon större roll för hur ofta eleverna får hemuppgifter i momentet.

Könsaspekter

Anser du att pojkar och flickor behöver olika typer av stöd i arbetet med läs- och skrivinläring?

Diagram 7a.

Anser du att pojkar och flickor behöver olika mycket stöd i arbetet med läs- och skrivinläring?

Diagram 7b.

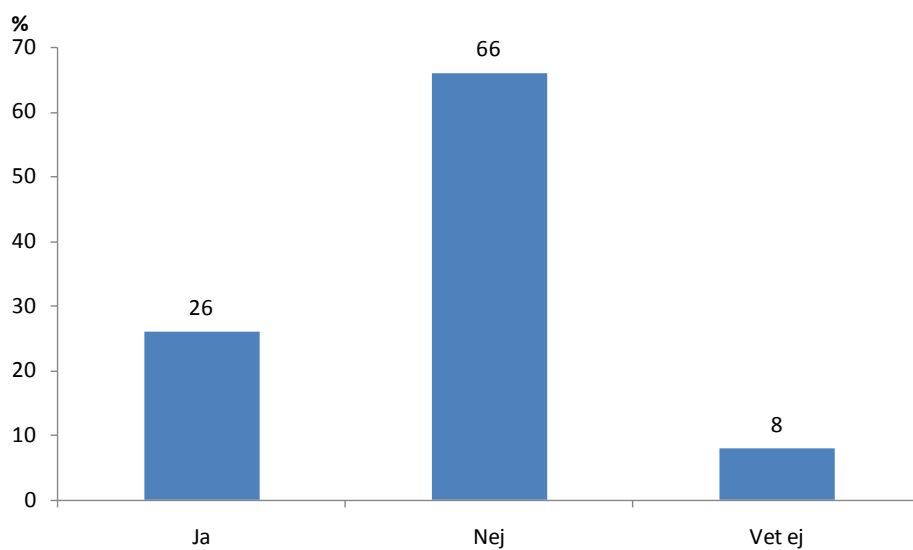
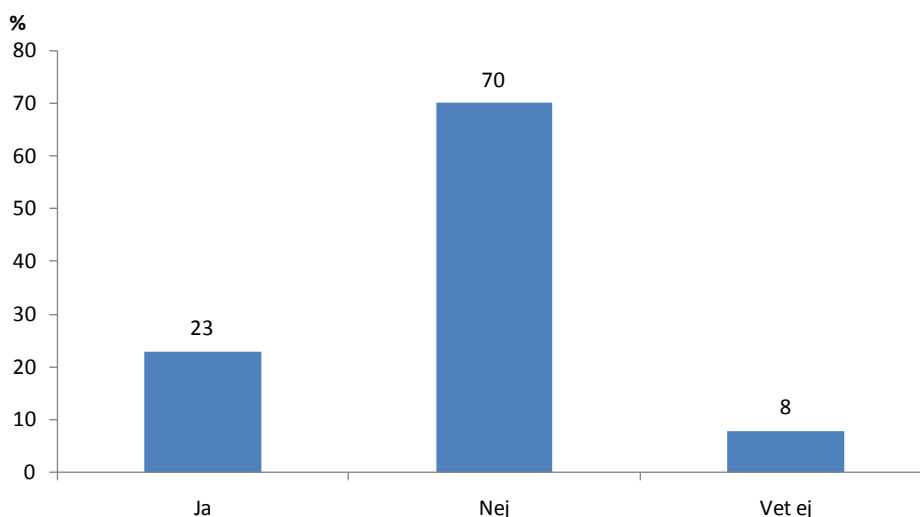

Diagram 7c.

Anpassar du undervisningen på något sätt med hänsyn till kön?

Kön är en erkänd bakgrundsfaktor som i den officiella statistiken påverkar skolprestationerna. Generellt sett presterar flickor bättre än pojkar, något som syns tydligt i de internationella mätningarna. I dessa mätningar utmärker sig dessutom Sverige som ett land där klyftorna mellan könen ökar.

De tre ovanstående diagrammen visar lärarnas svar när det gäller frågor om kön och undervisning. Cirka var fjärde lärare anpassar undervisningen på ett eller annat sätt beroende på elevernas kön. Var femte lärare anser att flickor och pojkar behöver olika typer av stöd i arbetet med läs- och skrivinlärning. Var fjärde svarande lärare anser dessutom att pojkar och flickor behöver olika mycket stöd.

Lärarna är de som tillsammans med eleverna ska lägga upp undervisningen. Skollagens paragraf om alla elevers rätt till likvärdig utbildning ska följas. Vidare ska undervisningen vila på beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund, något som också står inskrivet i skollagen. Till lärarens uppgift hör därför att ligga i linje med vad forskningen säger är framgångsrik undervisning.

Att pojkar och flickor de facto presterar olika kan öppna upp för olika organisatoriska och pedagogiska lösningar, så länge könssegregerande strukturer inte skapas.

Referenser

Lärarnas Riksförbund 2011, *Arbetsmiljöundersökningen 2011*, rapport från förbundet, www.lr.se.

SKL 2011, *Synligt lärande* (översättning av Hattie), Sveriges kommuner och landsting, Stockholm.

Skolinspektionen 2013, *Skolans kvalitetsarbete ger möjlighet till förändring*, Publikation på www.skolinspektionen.se.

Skolverket 2012, PIRLS 2011 – *Läsförmågan hos svenska elever ur ett internationellt perspektiv*, Fritzes förlag, Stockholm.

Skolverket 2013, *PISA 2009 – Rustad att möta framtiden?* Fritzes förlag, Stockholm.

Skolverkets hemsida (om läxor) www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik.

Vetenskapsrådet 2006, *Den hemliga koden – aktuell forskning om läsning*. CM Digitaltryck, Bromma.

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

Lärarnas Riksförbund är det enda förbundet i Sverige som endast organiserar enbart behöriga lärare och studie- och yrkesvägledare. Vi är en partipolitiskt obunden organisation och är med nära 90 000 medlemmar ett av de största förbunden inom Saco, Sveriges Akademikers Centralorganisation.